

Heemkundekring "Sint Achten op Boeckel"

ELEKTRICITEIT in Boekel

Door: Bart van de Ven

Publicatie Wanmeule 32 december 2006.

In deze moderne wereld is het gebruik van elektriciteit de gewoonste zaak van de wereld. Mochten we nu geplaagd worden door een stroomstoring dan zitten we in zak en as omdat bijna al onze huishoudelijke apparaten alleen maar op stroom werken. We kunnen dan geen kant meer op omdat we geen televisie kunnen kijken en de computer ook geen beeld geeft om nog maar niet spreken over licht en andere zaken die dan niet werken, zoals bijvoorbeeld, de straatverlichting. Voor wat de straatverlichting in Boekel betreft gaan we terug naar het jaar 1886 toen op woensdag 20 oktober het volgende ingezonden bericht in "Het Nieuws van de Week" verscheen. Dit was een weekblad dat in Helmond werd gedrukt en toen ook in Boekel verscheen.

Boekel.

Mijnheer de Redacteur! Verleen onderstaande een plaatsje in uw veelgelezen blad. Gisteren avond, omstreeks 7 uur had alhier het volgende ongeval plaats. Een zekere landbouwer uit Erp, E. v. Z. was in Boekel met zijn vrouwen kind een bezoek komen brengen. 's Avonds toen hij met kar en paard weer naar huis keerde, had hij het ongeluk in de kom der gemeente in eene kalkkuil/ te rijden, die aan de gemeente toebehoort, en waarom zich geen afsluiting bevond. Op het hulpgeroep en angstgeschrei van vrouwen kind, kwamen uit de naburige herberg van H. v.d. Zanden een veertigtal kloeke lieden toegeschoten, die de ongelukkige uit hun benarde toestand redden. Hoe treurig het is, dat zich in de kom dezer gemeente geen enkele lantaarn bevindt om toch te kunnen zien waar men is, hiervan geeft bovenstaande wederom een treurig bewijs. Te meer nog, daar hier door klinker- en kunstwegen, met de naburige gemeenten meer aansluiting is. Als men hier zo iets bespreekt met de wethouders, dan krijgt men ten antwoord; "Ja we zullen dè wel is doen. Die wethouders zijn toch brave lui! Als zij bij een glas bier in de herberg zitte, ja, dan weten zij nog al wat te praten, maar hunne uitvoering betekent niets. Die menschen durven maar gerust te zeggen; "In Boekel komt geen brand" als zij door de brandmeesters worden aangezet om de brandblusmiddelen in orde te laten brengen. Eveneens zullen hier ook geen andere ongelukken meer voorkomen, al zou men dan ook in de kom der gemeente door de duisternis misleidt worden. Daarenboven zouden die lantaarns ook te veel olie kosten, en is dit ook maar niets dan schande voor de gemeente. Die wethouders zullen nooit slaag van zij zien goed om wat er gebeurd is, maar wat gebeuren kan, beseffen zij weinig, en toch zijn het brave lui die maar zeggen: "Onze veuraauwers kossen het wel zonder lampen in de straat, wé kunnen het ok wel" Ontvang mijnheer de Redacteur bij voorbaat mijn dank voor de plaatsing.

Boekel 19 October 1886.

Uw Dienaar, Y.

Of het nou kwam door dat ingezonden stuk in de krant is niet bekend maar kort daarop worden er in de Boekelse Kerkstraat en Kreugenstraat enkele olielantaarns geplaatst en er wordt een straatlantaarnopsteker benoemd in de persoon van W. Verhofstad. Hij moest er voor zorgen dat in de donkere maanden van het jaar de olielampen op een vooraf bepaalde tijd werden ontstoken en ook weer werden gedoofd. Hij kreeg daar een vergoeding voor van 25 gulden per jaar. In december 1906 besluit de gemeenteraad om ook een lantaarn te plaatsen bij het Hulpkantoor der Posterijen en bij het Liefdegesticht Sint Petrus. Het jaarinkomen van de lantaarnopsteker werd daardoor verhoogd naar 35 gulden per jaar.

Op nevenstaande foto kun je nog een van die straatlantaarn zien die geplaatst was in Kerkstraat Zuid nabij het toenmalig post en telegraafkantoor, waar nu het Chinees-Indisch restaurant "Kota Ratja" gevestigd is.

In 1913 krijgt de gemeenteraad een schrijven te behandelen van de Provinciale Staten, waarin deze kenbaar maken te willen overgaan tot de oprichting van een Provinciale

Elektrische Centrale. In dit schrijven verzoekt de Provincie om te zijner tijd tot oprichting van een gemeentelijk lichtfabriek en tot die tijd niet voor licht en bedrijfskracht een overeenkomst met andere te sluiten. In de gemeenteraadsvergadering van 21 januari 1914 brengt Burgemeester Bouwens dit onderwerp ter tafel naar aanleiding van een schrijven van het adviesbureau der Provinciale Noord Brabantsche Elektriciteit Maatschappij te Delft. Deze willen namelijk weten wat de gemeente Boekel straks aan stroom denkt af te nemen. Het gemeentebestuur laat aan dit adviesbureau weten, dat bij navraag is gebleken dat in de kom van Boekel zo'n 40 gezinnen genegen zijn om aan te sluiten, mits het gebruik niet duurder is dan petroleum. Verder dat de kerk met 25 lampen, het Liefdegesticht met 50 lampen en dat ook het raadhuis en school stroom zullen afnemen. Verder nog dat ook Huize Padua te kennen heeft gegeven aan te zullen sluiten met zo'n 250 lampen en de benodigde kracht voor bakkerij, boerderij en perspomp. Ondanks al deze toezeggingen om stroom af te nemen, zal het toch nog tot 1921 duren eer Boekel is aangesloten op het elektriciteitsnet. Was er in die tijd dan niet een andere stroomvoorziening te bedenken dan alleen die van petroleum? Jawel hoor!

In de raadsvergadering van 9 november 1917, deelt Burgemeester Buskens de raad mede, dat bakker Aldenhuijsen voornemens is in zijn bedrijf een installatie te plaatsen tot opwekking van stroom via stoom. Behalve de nodige stroom voor zijn bedrijf kan hij daarmee ook nog zijn gehele woonhuis verlichten. Burgemeester Buskens stelt voor om ook voor het gemeentehuis op zulk een verlichting over te gaan. De raad keurt dit goed en zo komt er op het gemeentehuis deze verlichting met zelfs ook nog een buitenlamp. Ook het huis van den hoofdonderwijzer, het welk naast het gemeentehuis was gelegen, kreeg dezelfde verlichting. Na wat oponthoud vanwege de perikelen van de eerste wereldoorlog (1914-1918) ging de in 1914 opgerichte Noord Brabantse Elektriciteit Maatschappij door om de stroomvoorzieningen in Brabant voort te zetten.

Er werd een hoogspanningsnet aangelegd wat wel eens voor gevaar zorgde gezien het volgende bericht het welk in de Udensche Courant verscheen op 9 augustus 1919.

Indirect in aanmerking te komen met de draad der hoofdleiding, die ook dwars door onze gemeente gaat, waagde het toch de 16 jarige zoon van M.R. in een mast te klimmen en daar hij met zijn hand in aanraking kwam met de draad, viel hij met verbrande hand naar beneden en kwam er zo gezegd nog goed af maar het is een mooie waarschuwing voor andere.

Dat er naartig gewerkt werd om Boekel van stroom te voorzien mag blijken uit het volgende krantenbericht van 2 oktober 1920 in de Graafsche Courant.

Het leggen van een ondergrondsche kabel ging vlug van de hand. In enkele dagen is het stuk Uden- Volkel naar Boekel klaar gemaakt. Met het bouwen van het transformatorhuisje zal spoedig begonnen worden. Men beweert dat we voor januari reeds stroom van de centrale zullen krijgen.

Dit bericht bleek achteraf een beetje voorbarig te zijn geweest, daar Boekel pas in 1921 werd aangesloten op de elektriciteitscentrale het welk mag blijken uit de volgende overeenkomst gesloten tussen de P.N.E.M en de gemeente Boekel.

Tusschen Burgemeester en Wethouders van Boekel als zodanig die de Gemeente vertegenwoordigende en handelende ingevolg Raadsbesluit d.d. 16 maart 1921, goedgekeurd bij besluit van Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant, is deze overeenkomst met "Gemeente" aangeduid, ter eene zijde. en de N. V. Provinciale Elektriciteitsmaatschappij, in deze overeenkomst "P.N.E.M." genoemd ter andere zijde. Deze overeenkomst wordt aangegaan

voor den tijd van vijf jaren, beginnende 1 mei 1921 en eindigende op 1 mei 1926. Aldus overeengekomen: Boekel-s-Hertogenbosch, 11 april 1921. Namens de gemeente Boekel; Cornelis Buskens burgemeester, Petrus van Dooren, wethouder.

Namens de P.N.E.M. Gerardus Jacobus van Swaaien en Johannes Verheijen.

Hoewel het gemeentebestuur zijn best deed om Boekel aangesloten te krijgen op het elektriciteitsnet, zag blijkbaar de bevolking deze nieuwe vorm van stroom niet zo zitten. Dit mag blijken uit het spotrijmvers welk toen in Boekel de ronde deed

**Elektriciteit die wondere kracht,
Is thans in stroom ook aangebracht,
En weldra zal een lange draad,
Verlichten onze straat.
Elektrisch licht, elektrische tram,
Precies zoals in Amsterdam?**

**Geloof jij het? Wie ik ! Jij wel man,
ha, ha,ha, ze maken er maar wat van.**

Ondanks deze argwaan kon begonnen worden met de aanleg van verlichting en komt er zelfs

straatverlichting in de Kerkstraat en Kreugenstraat. Dit werk werd gegund aan firma 'HEEMAF' te Hengelo voor de prijs van f. 11.736.- Het toezicht op het regelen van de straatverlichting wordt opgedragen aan firma P. Verbruggen, die daar een vergoeding voor kreeg van f. 50.- per jaar. Door de gemeente werd in de Kerkstraat-zuid kosteloos een stukje grond afgestaan voor de bouw van een transformatorhuisje.

Dat deze nieuwe vorm van lichtvoorziening geheel nieuw was voor de plaatselijke bevolking, mag ook blijken uit het volgende krantenbericht, hetwelk op op zaterdag 29 oktober 1924 in de Udensche Courant verscheen. Dit bericht mag U ik U niet onthouden:

Boekel.

Nu de groote betonwerken van onze nieuwe kerk voor goed gaat beginnen, zal voortaan in 2 ploegen gewerkt worden, zoodat voor het avondwerk boven op het plateau van het reuzenkistwerk voor het gewelf der kerk electrisch licht is aangebracht, dat ver in den omtrek zichtbaar zal zijn. Zaterdagavond werd een proef genomen, hetgeen vele nieuwsgierigen naar buiten lokte, om deze zeldzame hooge verlichting te zien.

Gezien de jaarlijkse verliezen op het G.E.B. (Gemeentelijke Energie Bedrijf), besluit de gemeenteraad van Boekel op 1 september 1925 het G.E.B. kosteloos over te dragen aan de P.N.E.M. Er gingen heel wat jaartjes voorbij eer dat Boekel geheel was aangesloten op het elektriciteitsnet, en voor Venhorst kwam die voorziening pas in 1951.

Deze foto genomen tijdens de mobilisatie.

Links staat het transformatorhuisje van de PNEM, op de achtergrond de winkel van P. Steegs (Bergstraat).